

IBDIS

We know
books

Colecție coordonată de Nicolae Manolescu

Editor: Călin Vlasie

Redactor: Cristi Dinu

Tehnoredactor: Adriana Boboc

Machetare & prepress: ART CREATIV

Coperta colecției: Irina Bogdan

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IORGULESCU, ADRIAN

(Dez)acorduri / Adrian Iorgulescu. - Pitești : Paralela 45, 2010

ISBN 978-973-47-1055-3

821.135.1-92

Copyright © Editura Paralela 45, 2010, pentru prezenta ediție

ADRIAN IORGULESCU

(Dez)acorduri

PARALELA 45

noi, fără a lăsa vreo urmă, fără a induce participarea. Omniprezența fonică în atari condiții duce, inevitabil, la compromiterea percepției. „Restul, e numai tăcere”...

CUPRINS

Îndrumar / 5

2001

Magicianul / 7
Despre modernitate / 10
Exilați acasă / 14
Adecvări categoriale / 17
Căldură mare / 29
Inițiative / 32
Derizoriul / 34

2002

Eternul început / 39
Nonverbalul / 41
Critica criticii muzicale / 44
O nouă arie a calomniei / 48
Remember / 51
Caleidoscop / 60
Dor de ducă / 63
Amintiri cu cântec / 66
Provocări / 71
Caragiale / 74

2003

Cugetări necugetate / 77
Talent, geniu, genialitate / 84
Intelectualii / 88
Meșterul / 94

Utopia egalitaristă / 97
Postmodernismul / 102
Recurs la solidaritate / 106
Violența / 109

2004

Aporii accesibile / 113
Viitorul, acum / 118
Pianul / 122
Cronica unei morți anunțate? / 125
Mistificări oficiale / 138
Manelizarea / 141
Festivism-festivalier / 145
Confesiune / 152

2005

Mărturii / 155
Situări europene / 159
Adevăruri despre minciuni / 163
Boli profesionale / 167
Traviata story / 175
Divertismentul / 179
Muntele, la subcota 50 / 183
Cu (sau fără) respect / 186
Comicul, în oglinda Euterpei / 189
Schiță de autoportret / 193

2006

Singurătatea, ca meserie / 197

Posedatul / 203
Corupția spirituală / 207
Profesii liberale / 215
Pe cale de dispariție... / 219
Colaboraționistii / 225
Sub zodia vocalității / 228
Chrono-eul / 232

2007

Migrenele memoriei / 239
Solduri / 243
Două episoade / 247
„Pentru tot aurul din lume” / 250
Locuri și localuri de odinioară / 257
O școală născândă / 260
Industria filmului / 263
Muzicalitatea / 266
Maladia națională / 269

2008

Leib und Körper / 273
Stăpânul sunetelor / 278
(De)marcaje / 282
Dualități / 286
G.R. / 294
Cealaltă Românie / 298
Târguri, târguieli / 305
Pornomania / 308
Reflecții pe aceeași temă / 312

LBRIS

2009
We know
books

Interferențe / 317
(In)cultură vs. politică / 321
Simulanții / 326
La folia / 330
Controverse / 335
Tipologii de criză / 339
Pauza / 343

2001

Magicianul

Privesc admirativ o fotografie din tinerețea lui Enescu. Câtă expresivitate degajă încă imaginea îngălbenită de vreme! Chipul ingenuu și totuși rebel pare a simboliza icoana muzicii înseși. Gândul mă duce, deîndată, la un portret știut al lui Eminescu. Și nu pot să nu mă minunez comparându-i superficial, la prima vedere, cum le-a dat Dumnezeu acestor domnitori ai spiritului etnic, în egală măsură, harul creației și nimbul seninătății. Atâta pasiune pentru frumusețe, adevăr, iubire. Atâta putere de-a înțelege neînțeleșul. De-a exprima inexprimabilul. Atâta noblețe, puritate, profunzime. Atâta forță și nostalgie. Atât patriotism.

Asemenea unui magician, „fabulosul violonist și compozitor român” (Y. Menuhin) a împins muzica noastră cultă din penumbra miraculoasă a folclorului în lumina eclatantă a modernității. Printr-o inegalabilă capacitate asimilatorie a depășit cadrele, tehnicile, modalitățile de exprimare ale timpului său. Le-a însușit, apoi le-a surclasat. Condensându-le în vadul stilului personal, sintetic: polifonic și eterofonic, eterogen și omogen, național și universal, tradițional și inovator. Fundamental autentic. Vizionarismul gândirii, limpezimea substanței, diversitatea surselor, a procedeelelor configuraționale și tehnico-expresive tratate în manieră unitară îl recomandă drept un clasic al modernismului.

Cîitor de școală, a pus bazele și a fixat baremurile artei noastre fonice. A stabilit, prin exemplaritatea propriei contribuții, a propriului destin, reperate de valoare, nivelele de performanță și aspirație demiurgică pentru succesori. A jalonat drumuri, a deschis perspective. Grație lui, urmașii într-ale scrisului au perceput diferit influențele și confluentele estetice ale epocii, (re)amplasându-se în orizontul acestora. Și-au revelat, mai bine, apartenențele. Și-au revizuit prioritățile. Și-au ameliorat mijloacele. S-au integrat într-un climat european de excepție. Să nu omitem nici sprijinul efectiv și generos, pe care mentorul l-a acordat tinerilor colegi de creație. De la simple observații la sugestia profesională, de la instituirea premiului de compoziție ce-i purta numele până la interpretarea publică, în țară și în străinătate, a unor lucrări ale compatrioților.

Emoționante, adevărate, valabile rămân în context cuvintele lui N. Iorga rostite cu prilejul primirii magistrului în Academia Română: „În sentimentele care merg către dânsul e însă și acela care se îndreaptă către bunul fiu al nației sale. Oriunde și oricând, la masa unde își scrie compozițiile, la căpătâiul răniților în cruntul război sau în triumfalele lui călătorii în largul lumii, fermecătorul tuturor oamenilor a rămas român. Și, cum faima sa ne-o întinde și nouă, avem datoria să-i dăm lui toată recunoștința noastră”.

Observațiile de față, generale, succinte, certamente prea patetice, se leagă, inevitabil, de apropiatul gong inaugural al ediției a XV-a a Festivalului și concursului „George Enescu”, eveniment de anvergură și reverberație internațională. Parcurgând programul acestuia (încă, nedefinitivat!), mă văd obligat să constat, cu regret, absența din context a secției *Compoziție* – inclusă la un moment dat, mai exact în 1991, pe agenda competiției. La insistențele Uniunii noastre.

Stimați organizatori, muzicianul afirma despre sine că „se consideră, înainte de orice, compozitor”. Pe de altă parte, deși opusurile semnate de el ocupă locul de cinste pe afișul festivalului –

lucru notabil –, prezența autorilor-gază, din toate generațiile, a fost aproape eliminată.

Onorați responsabili, acum 44 de ani inițiatorii acestei manifestări au conceput-o având drept temeiuri fundamentale: a) promovarea lucrărilor enesciene; b) reliefaarea potențialului făuritor și interpretativ indigen. Cele două deziderate apar explicit formulate în preambulul actului său „de naștere” din 1958. Cum vă permiteți să schimbați prioritățile? Nu vi se par de actualitate? Nici de interes?

Defel compensatoriu, aflu că ediția în discuție costă contribuabilii circa 4,5 milioane de dolari. Dai un ban, dar face! Poate domnul prim-ministru – președintele comitetului de organizare –, vreunul dintre cei cinci miniștri ai Cabinetului, membrii aceleiași echipe, vor sesiza anomalia. Ori poate domnul președinte al României, sub patronajul căruia se va desfășura festinul sonor, să-și pună întrebarea: Este normal ca, în pofida consistentului efort financiar al statului, aportul creatorilor români (alții decât Enescu) să fie omis? Cine, când, cum va răspunde peste timp acestei ofense aduse culturii naționale? Am ajuns să ne înlăturăm valorile autentice în propria țară? Asta în momentul în care producția ultimilor decenii se află la apogeu, fiind cunoscută, recunoscută, mult premiată și apreciată pe toate meridianele. Din punctul meu de vedere, scuze, argumente, explicații nu există. Sau, dacă există, nu se justifică. Observ o fudulie cosmopolită, un snobism neghiob, ostil față de realizările prezentului și trecutului nostru, relativ apropiat.

Continui să privesc imaginea splendidă a celui care mărturisise despre sine că „întreaga viață a servit muzica, nu s-a servit de ea”. Privirea lui pătrunzătoare parcă acuză. Iartă-i, maestre, că nu știu ce fac...

Despre modernitate

Generic, termenul din titlu desemnează particularitatea produsului estetic de a aparține momentului. De a dezvoltării, comparativ cu altele, valențe novatoare. Aptitudinea lui de a se situa, sub aspectul ideaticii, stilisticii, tehnicii în contemporaneitate. Tema prezintă interes întrucât însăși reflecția despre artă se găsește într-o etapă a reevaluărilor, caracteristice perioadei de sinteză și decantări pe care o străbatem. Chiar dacă insuficient profilată.

(Ne)paradoxal, modernitatea nu constituie musai condiția imediatului. Clasicii, spre exemplu, nu sunt mai puțin incitanți decât autorii în viață. După cum fabricatul abia isprăvit nu este obligatoriu actual, ca ideatică, problematică, tratată, finalitate plastică. Dezbateră excede dualismul uzual tradiție – inovație. Rezultă că noțiunea nu reprezintă, în accepție extinsă, rodul apartenenței temporale *stricto sensu*, ci un element de identificare, referință și valorizare extratemporală. Localizăm atributele sale în planul mijloacelor, în fizionomia conținutului, dar cu deosebire în sfera potențialității semantice. Din acest motiv, modernitatea – nesinonimă cu noua ori moda – se reliefează și se recunoaște ca atracție, sugestie, virtute de a se plasa în percepția vie a conștiinței receptoare. Fără excepție, statornic, bunul prețios rămâne incitant. Prin bogăția sensurilor vehiculate, prin trimiteri, prin jocul și combinatorica alcătuirii intrinseci. Astfel, stârnește luarea-aminte, captează, tentează. Trezește neîncetat plăcerea asimilării. A participării la actul dezvoltării, evaluării, delectării.

După cum se constată, nu atașez conceptul-cadru aici discutat, de *modernism*, înțeles ca stil de sine stătător, nici ca sumă de stiluri abordate în praxisul recent, ce prezintă fiecare trăsături distinctive, ușor reperabile. În strânsă conjuncție cu labilizarea frontierelor dintre

artistic și extraartistic, cu experiențele avangardei, cu intruzia *industrial design*-ului, cu folosirea pe scară extinsă a computerului, cu ambientalismul, cu parțiala monopolizare a domeniului de către mass-media. Pentru mine, modernitatea rămâne un atribut deopotrivă trans-istoric și permanent. În mod neechivoc, descinde din faptul că opera excepțională rămâne perenă grație unicității și originalității. Dăinuie prin puterea semnificației.

Prospețimea, vigoarea, tinerețea lucrării rimează cu valoarea, deoarece numai adevăratele reușite se integrează prezentului continuu, prezentului etern. Esența, structura, tonusul, vraja acesteia nu se explică exclusiv prin adoptarea unor norme generale sau particulare, prin integrarea într-un spațiu programatic (serie, curent, mișcare). Cu toată suveranitatea relativă – recunoscută și acceptată ca atare –, ea se validează contextual, prin destinație, ca efect social. Cum remarca M. Dufrenne, „obiectul estetic nu poate revendica o independență totală; el nu are viață proprie, decât în și prin istorie, pentru că oamenii care l-au făurit și care îl percep sunt de asemenea în istorie”. Actualitatea implică actualizarea. E vorba despre un raport între ceea ce reprezintă produsul și ceea ce distinge destinatarul său. Tocmai în datele „capturării” pendinte momentului. Recte, intervenției contemplative.

Creația fințează diacronic. Are persistență, destin, traiectorie, circulație. Reflectă o lume întotdeauna distinctă. Nu explică însă și nu absolutizează. Doar evocă, induce, simbolizează. Înfăptuirile capitale concentrează adevăruri invulnerabile, posedă și reverberază infinite deschideri, dimensiuni vaste conceptual-sensibile. În ipostaza de edificiu spiritual, opusul valabil țintește perpetuu, totalitatea semnificantă, temele și trăirile veșnic-umane. Ca atare, izbuște să depășească efemerul, imediatul, anodinel, înscriindu-se pe ruta permanenței fecunde, netulburate. Puterea sa provine din capacitatea inserării necurmăte în esențial, în universal. Din virtutea de a traversa – grație acestor atribute – deopotrivă trecutul, prezentul și viitorul.

Împrejurarea că, imperios, constructul artistic se leagă de prioritățile și comandamentele perioadei ne duce cu gândul la posibilitatea ca, într-o epocă tardivă, să nu mai corespundă exigențelor, preferințelor unor receptori diferiți. Există, într-adevăr, „exponate” anacronice, desuete, care și-au ars iute rezervele rezonatorii. Ajunse incapabile acum să acapareze, să impresioneze, să provoace. Sunt, în genere, apariții artizanale mediocre, diluate, manifestate voluminos în toate etapele, pe toate azimuturile.

Prin definiție și confruntare, capodoperele nu cunosc corозиunea vremii. Dimpotrivă, prezintă impact. Se bucură de interes neviciat. Dispun de resurse indestructibile de substanță și expresie. De componente denotative practic inepuizabile. Ceea ce le permite să înfrunte trecerea anilor, a veacurilor, rămânând mereu stocate în ceea ce A. Malraux denumea „muzeul imaginar al artei”. Care, în definitiv, înseamnă conștiința estetică a umanității.

Fenomenele de îmbătrânire, de epuizare – indiferent de data apariției operelor – sunt caracteristice confecționărilor parțial izbutite ori a celor ce „prizează” imediatul banal. Le întâlnim precumpănit în zona divertismentului. Dar și în „anturaje” mai selecte, mai pretențioase. Fac referire la puhoiul improvizațiilor, al bricolajelor născute la minut, la comandă, la metru, otova, prezente nediscriminatoriu în sectoarele artei savante. Ce au răspuns dintotdeauna și încă răspund cerințelor strict conjuncturale. Puține depășesc vămile lui Chronos. Majoritatea nu rezistă confruntării cu acesta. Aparțin caruselului violent contagios al platitudinilor pasagere. Similare gripelor de sezon, progresiv virulente.

Observăm compensatoriu și fenomenul redescoperirii, întineririi, înnobilării creațiilor referențiale într-un anumit teritoriu sau gen. Revitalizarea, revigorarea, uneori chiar renașterea se datorează hotărâtor execuției. Mulțumită lecturilor inedite, alternative, adecvate investituri expresive. Se petrece astfel revelarea integrală (fragmentară) a opusului, potrivit tălmăcirilor (interpretărilor) novatoare.

Revenind la chestiunea menținerii, trăinicieii și erodării valorilor, trebuie învederat că, după caz, efectul prezervării, selectării, recuperării lor, prin acțiunea și opțiunea criticii, a publicului, este util și necesar. Nu rareori, în decursul timpului au fost pe nedrept lăsate pradă uitării și „declassate” realizări meritoase. Pentru faptul că, la debutul lor, n-au satisfăcut gustul beneficiarilor. Ori au trecut, din nefericire, neobservate. Iată subiecte de meditație pentru „arheologii” culturii. Temeiuri pentru acțiuni de „repunere în drepturi”, de reintegrare în circuitul uzual al realizărilor de mare ținută. Injust ignorate sau abandonate. Încă...

Exilați acasă

Am reiterat constant. N-am suferit în ultimul deceniu crize axiologice în plan muzical. S-au scris, se scriu piese reușite, în toate genurile. Talente apar. (Har Domnului!) Forța sugestivă, tonusul plăsmuitor n-au diminuat. Nici suculența sau consistența producției. De netăgăduit, impasul s-a cantonat în zona execuției. Este major ca răspândire și grav prin consecințe. Cauzele sunt numeroase, iar măsurile de combatere, cel puțin deocamdată, neclare. Iată motivul pentru care *Actualitatea muzicală* declanșează în paginile sale o dezbatere vastă pe această temă. Sper să-și demonstreze rodnicia.

Remarc cu neplăcere – acum, ca și-n trecut – etalarea unui snobism tembel, curent, cu tente agresive, față de fenomenul nostru sonor. Tendința nocivă de a-l ignora, minimaliza, denigra. De-a acorda credit automat și complet produsului importat de aiurea. Această aplecare stranie, cu accente sinucigașe, se resimte plener în așa-zisele „politici” de promovare a patrimoniului românesc. În sălile de concert, în spațiile neconvenționale, pe frecvențele de radio și televiziune.

Începând din 1990, filarmonicile, teatrele lirice, de revistă și-au arătat reticența (ca să folosesc un eufemism) vizavi de includerea pe afișe a opusurilor indigene, referențiale. Mai ales contemporane. S-a invocat – pretext nesperios – „saturația” auditoriului. În mod real, nu cred că s-a plâns cineva, că a fost „agresat”, adus la sațietate, de mulțimea lucrărilor neaoșe prezentate pe scenele de spectacol. Nici înainte, nici după Revoluție. S-a clamat, iarăși, opoziția sindicatelor, chestiunea plății drepturilor de autor, ca justificări întru excluderea oropsitelor creații din repertorii. Firește, motivații și intoxicații nerezistente la investigații sustenabile. Duse cu exemple și argumente, purtate cu onestitate.

Personal, consider că blocajul derivă din comoditatea factorilor decizionali în alcătuirea programelor, cumulată cu falsa percepție asupra priorităților și exigențelor publicului. Asemenea abordări discriminatorii denotă crasa neînțelegere a rolului formativ, a funcției acestor instituții, în majoritate finanțate de la bugetul central. Numai promovarea unui proiect de lege exigent, referitor la statutul și obligațiile lor față de creația originală, va putea să amelioreze, într-o oarecare proporție, situația. Regretabil, totuși, rămâne faptul că aceasta trebuie impusă la ea acasă prin acte normative. Eventual, sancționatorii.

Pe alt tronson, realitatea dezvoltă continuul boicot al mediilor electronice de difuzare. Nu răzbesc decât întâmplător, anevoios și rar bucățile din sfera divertismentului (muzică ușoară, jazz, folk etc.). Cu precădere, producții de rang îndoielnic. La rândul-i, folclorul autentic rămâne o prezență anemică. Despre lucrările simfonice, camerale, de operă, ce să mai vorbim... Dacă posturile private – ale căror interese comerciale se reazemă pe gradul de audiență – își croiesc prioritățile în raport cu imperative aparte, nu același lucru își confirmă valabilitatea pentru posturile publice. Ele au obligația să susțină propria avuție muzicală, să impună adevăratele valori și standarde. Prin asta își justifică, în mare proporție, însăși existența, rostul. (În Italia, spre exemplu, statisticile arată că aproape 80% din compozițiile transmise pe canalele de stat aparțin autorilor peninsulari.)

Embargoul comunicațional la care este supusă arta noastră fonică trebuie grabnic stopat. Tentativele explicative ale managerilor, organizatorilor, producătorilor, realizatorilor sunt, în fond și-n fapt, fără acoperire, superflue. Chiar indecente. Avem nevoie de acțiune constructivă, nu de rezerve bazate pe raționamente, pe scuze puerile. Știm, putem, vrem într-adevăr să gestionăm acest imens portofoliu de cultură vie? Suntem capabili să-l dezvoltăm în toată complexitatea sa? În definitiv, reclam chestiuni de **responsabilitate**, viziune, patriotism. Inițiative, idei atrăgătoare, **bune intenții** există.

După cum vom găsi, cu siguranță, atât resursele necesare, cât și oamenii competenți, din interiorul și exteriorul Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor, apți să le promoveze. Să le întemeieze în concretul demersurilor. Trebuie demarat, neîntârziat, un atare proiect. „Însuși începutul – spune Pitagora – înseamnă jumătatea drumului.”

Adecvări categoriale

Schimbările neîntrerupte de curs și parcurs, firești pentru cunoscătorii, pentru iubitorii „ținuturilor” proaspăt defrișate ale artei, pun în discuție oportunitatea reajustărilor, a extensiilor la stadiul categoriilor tradiționale. Ca mijloace operatorii, ca instrumente de investigare rațional-cognitive și ontic-afective, la dispoziția creatorului, executantului, criticului, contemplatorului. Întrunind „o anumită atitudine a subiectului și o anumită structură a obiectului” (M. Dufrenne), ele intră sub incidența și autoritatea judecăților apreciative. Iar generalitatea lor semnificativă sondează, clasifică, sancționează alcătuirii relevante, desprinse din particularitatea operelor.

Adecvarea la evoluțiile sugestiv-tematiche proprii cu deosebire ultimului secol impun apelul utilitarist la varietăți categoriale complementare, adiacente. În conformitate cu esențe, materii, realități, experiențe și câmpuri expresive tranșant reformate. Pretenția utopică a clasicilor, că pilonii domeniului se fondează pe frumos, sublim, tragic, comic, pare astăzi o simpatică naivitate, în condițiile clarului pluralism și paritarism estetic. Scopurile, căile, orientările, transfigurările s-au priment non-stop. Autorii au năzuit – adesea exagerat – spre forarea straturilor, spre defrișarea zonelor ființei și lumii, ce promiteau și permiteau o scrutare mai abruptă, dramatică, fecundă, comparativ cu cea consacrată – conservatoare, academistă, festiv- oficială – practică anterior.

Spargerea obișnuințelor, extinderea perimetrelor, explozia limbajelor și tehnologiilor, obsesia originalității, fuga de repetare și stereotipie, dar în special atracția spre cucerirea și dezvoltarea unui etos și epos modificat au generat perpetua reamplasare pe scena mobilă a spețelor discutate. În acest climat instabil, contrariant, acomodarea la concretul novator dictează întrebuintarea prioritară

a ipostazelor estetice alternative. Asupra cărora mă voi opri în continuare, selectând orientativ câteva exemple.

a) *Urâtul*. A fost cotate vreme îndelungată drept corelativul antitetic al frumosului. Ca dimensiune anestetică, anartistică. Prezența sa evidentă, masivă în interiorul opusurilor reprezentative ale naturalismului, expresionismului, avangardismului i-au consolidat rolul acordat încă în teatrul antic, în plastica teratologică medievală, în satira lui Bosch, în portretele lui Goya, în drama shakespeariană, în romanele lui Dickens. Individualitatea și-a dobândit-o accentuat în răstimpul din urmă, efect al polarizării și antagonizării ontice, axiologice, sociale, disecate, expuse și reverberate evocator. Robustețea, puterea empatică a diformului îl fac incitant, atractiv, chiar savuros. În stare să surprindă elementele detestabile, mizerabile, vulgare, josnice, respingătoare ale vieții, ambientului, raporturilor umane. Să le descrie, ilustreze, dezavueze. Să conteste norme, principii, accepții general-consimțite, ce vizează corpul, sufletul, natura, produsul artizanal. Multiplicitatea sa impresionează. Cum consemnează V. Hugo, „frumosul are o singură față, pe când urâtul poate să aibă o mie”.

În ce rezidă unicitatea categoriei? Vădit, în împrejurarea că introduce în ambientul creativ defectul, imperfecțiunea, morbidul, anomalia, alienarea. Că include în orizontul său identificativ neregularitatea, accidentul, disonanța, asimetria, antinomia, dezechilibrul. Că trezește reacții de neplăcere, silă, repulsie, aversiune, renegare. Nu însă, de insatisfacție. Căci, în registrul menționat, dimensiunea place, încântă, seduce, fiind captată și adoptată ca „expresie reușită” (B. Croce). Ceea ce incită, provoacă, tentează nu este urâtul în sine, ci calitatea transpunerii sale meșteșugite. Butada lui Rafael, conform căreia „nu este același lucru să pictăm o femeie frumoasă sau să pictăm o femeie frumos”, se dovedește concludentă, prin extrapolare.

Hidosul nu înseamnă excepția, abaterea, atrofia valorii, eventual valoarea negativă. El acaparează o certă autonomie conceptuală, funcțională, ficțională, emoțională. Reprezintă constituentul defini-

toriu al sâmburelui mental-afectiv transmis și preluat. Ingredientul obligatoriu în alchimia și combustia sensului. Factorul de contrast, forță, relief. Totodată, atuul veracității, al capacității simbolice a fabricatului artistic.

Alături de urâtul căutat intenționat, descoperim și unul întâmplător, involuntar. Rezultatul modelării defectuoase, vidate de iscusință ori talent. Al neputinței instaurative. „El începe tocmai cu lipsa de formă, ce împiedică împlinirea unității sau o dizolvă în aformal, determinând astfel dezordinea compoziției și contradicții dizarmnice” (K. Rosenkranz, *O estetică a urâtului*).

b) *Absurdul*. Aparent, categoria reprezintă produsul contemporaneității. Atât de contradictorie, ilogică, aberantă, schizoidă în trăsăturile și exteriorizările sale. Fără a detalia, în forme filozofico-artistice atenuate ori deslușite o vom regăsi în aporiile lui Zenon, în antinomiile metafizicii lui Aristotel, în tragediile lui Sofocle, în episoadele *Divinei comedii* a lui Dante, în „aberațiile” lui Goya, în traumele eroilor lui Dostoievski, în dramaturgia lui Caragiale. Sunt pilde marcante, dintr-un șir practic neîntrerupt de creații legând antichitatea de actualitate, ce păstrează în comun atât sentimentul inadaptabilității profunde la context, cât și fondarea pe gândirea paradoxurilor, conflictelor, antagonismelor. În plaja ființei, aceste clivaje iscă o gamă întreagă de stări de spirit pornind cu nemulțumirea, neputința și terminând cu teama, pesimismul, inadecvarea.

În ilustrările sale elocvente, conceptul reprezintă o „cucerire” a secolului al XX-lea, contrapusă explicit teoriilor pozitiv-iluministe cultivate anterior. Îl depistăm, printre alții, la Kafka, Urmuz, Beckett, Ionescu. Prin tonalități și căi abstract-speculative au excelat în susținerea lui gânditorii existențialiști: Kierkegaard, Heidegger, Jaspers, Sartre sau Camus. Ultimul, în cunoscutul eseu *Mitul lui Sisif*, apreciază că „absurdul se naște din confruntarea dintre chemarea omului și tăcerea irațională a lumii”, din divorțul personajului cu viața sa. Altfel formulat, „dintre actor și decorul său”. Mai pregnant decât